

„TEGU TEISEL POOL PIIRE“

Gümnaasiumile

A: Kuidas sa tead, et oled õigel teel?

B: Mille suhtes õigel teel?

A: Kuidas sa tead, et oled midagi valesti teinud?

B: Kui sul pärast millegi tegemist jääb halb tunne.

A: Aga kui ei jää halba tunnet?

B: Siis järelikult pole sa midagi valesti teinud.

A: Aga kui sa tead, et sinu tegu oli vale?

B: Kuidas sa tead?

A: Sest üks aus kodanik nii ei teeks.

B: Ausaid kodanikke pole olemas.

A: Kuidas nii?

B: Tänapäeval võib eetika üle palju vaielda. Ka kõige alatuma teo võib eetiliselt õigeks rääkida.

A: Aga see ei tähenda, et see õige oleks.

B: Tihipeale ei olegi. Alati jääb keegi kaotajaks. Alati saab keegi rohkem haiget.

A: Aga kuidas sa siis tead, et su tegu on vale, kui eetika abil saab selle õigeks lugeda? Kust saab alguse piir õige ja vale vahel?

B: Sinust endast, kulla sõber. Sinust endast. Sina oled ainus, kes saab tunnetada, kas sinu tegu oli õige või vale. Ainult sinul saab tekkida süütunne teo pärast, mida sina tegid. Kõik teised on vaid kõrvaltvaatajad.

A: Ja kõrvaltvaatajad...

B: Kõrvaltvaatajad saavad kas hukka mõista või sinu tegu heaks kiita. Aga nad ei saa sind kunagi täielikult mõista.

A: Sest nad ei ole kunagi täpselt samas olukorras. Ja kui olukord ongi sama, siis on nemad erinevad. Nende maailmapilt, arusaamad, mõtted, tunded, kogemused, mälestused on erinevad. Nad ei saa kunagi olla samas seisus ja seepärast on neil võimatu minu käitumist selles olukorras lõpuni mõista.

B: Just. Olukord on sama. Aga me kõik oleme erinevad. Mida sa siis tegid, et arutled oma teo õigsuse ja vale üle?

A: Ma olen mitmeid asju teinud, mille õigsuses võib kahelda.

B: Milline tegu praegu kõige enam su hinge närib?

A: Ma valetasin.

B: Räägi lähemalt.

A: Mõnda aega tagasi, tegelikult juba aastaid tagasi sundisin end valetama. Olime sõbra ja vennaga väljas ning leppisime kokku, et nemad viivad poemüüja tähelepanu eemale ning mina samal ajal varastan midaig poest.

B: Jäid vahele?

A: Just nimelt. Mina jäin vahele. Nemad pääsesid puhtalt. Poemüüja tundis mu vanemaid, seetõttu lubasin talle, et räägin ise kodus vanematele ning tema lubas vastutasuks, et ei kutsu politseid. Kartsin politseid üle kõige.

B: Mis edasi sai?

A: Läksime vennaga hilisema bussiga koju. Ema tuli meile vastu, ta arvas, et meiega juhtus midagi. Ta oli mures. Ma olin nutnud, pisarad voolasid põskepidi alla. Vend oli kõrval vait. Ma ei julgenud emale rääkida, et vabatahtlikult läksime vennaga varastama. Ema oli meid alati rangelt ja hästi kasvatanud. Ma ei julgenud. Ütlesin talle, et mind sunniti. Üks mees elanas majade vahel võttis taskust noa lubas mulle liiga teha, kui ma ei varasta. Vend rääkis sama. Ema jäi iga meie sõna uskuma. Ta küsis, milline see mees välja nägi. Mõtlesin selle mehe välja ja kirjeldasin teda, tema pikkust, riideid, mida ta kandis. Läksime ema ja isaga teda õhtul linna peale otsima. Ema ja isa näitasid mulle mitut erinevat meest, kes vastasid kirjeldustele, kuid ma ütlesin alati, et see pole sama mees. Siis läksime koju. Isa tõi mulle ja vennale suure shokolaadi, kuna me olime nii palju tol päeval läbi elanud. Me vennaga ei saanud nädal aega magada. Vanemad ei tea siiani tõde.

B: Miks sa valetasid? Mida sa kartsid?

A: Kartsin, et vanemad hakkavad mind vihkama. Ema oli alati range selliste asjade suhtes. Ta kasvatas meid korralikeks inimesteks. Ma kartsin neile pettumust valmistada. Mina, kes ma olin koolis nelja-viieline õpilane, eeskujuliku käitumisega, kodus tubli ja töökas.

B: Mis oleks olnud kõige hullem asi, mis oleks võinud juhtuda, kui sa oleksid rääkinud?

A: Tol hetkel arvasin, et mu elu on läbi, kui tõtt räägin. Praegu tundub see lugu nii mõttetu.

B: Ometi piinab see sind praegu?

A: Ma olen sellele aeg-ajalt ikka mõelnud. Kas peaksin neile rääkima? Aga see ei annaks midagi, pigem võtaks ära.

B: Jah, see võtaks su piina ära. Ja usu, nad andestvad sulle.

A: Aga võib-olla nad pettuvad?

B: Kui pettuvad, siis seepärast, et valetasid, aga mitte seepärast, et varastasid.

A: Mida sina oleksid teinud?

B: Ma ei tea. Kas sa usud, et sinu teos ka midagi head oli?

A: Tänu vahelejäämisele ja tugevatele süümepiinadele ei saanud minust kriminaali.

B: Ja halba?

A: Ma valetasin uuesti.

B: Kuidas nii?

A: Aastaid hiljem. Sain ülikoolis tuttavaks ühe noormehega, kellega saime väga lähedaseks. Siis aga hakkasid levima jutud, et mina olen temasse armunud. See oli muidugi tõsi. Tema aga võttis mind kui sõpra ja ma olin sellest teadlik. Aga ta oli mu elus nii armas inimene, et ma ei soovinud teda kaotada. Ühel päeval tuli ta minu juurde nende kuulujuttude kohta aru pärima. Varemalt olime kokku leppinud, et me mitte kunagi ei valeta üksteisele. Vaatasin talle silma sisse ning eitasin kogu juttu. Vastasin kindlalt, et ta on minu jaoks vaid sõber. Ma olin isekas. Ütlesin talle, et ma ei soovi temaga mõnda aega suhelda, kuna tema kahtlused teevad mulle haiget.

B: Kuidas ta reageeris?

A: Ta ütles, et teab, et tegi oma sündaega mulle haiget.

B: Aga miks sa valetasid?

A: Ma teadsin, et ta poleks suutnud minuga enam siis suhelda. Ma lihtsalt teadsin seda, olin selles kindel. Ma ei tahtnud teda kaotada.

B: Kuidas te praegu läbi saate?

A: Oleme parimad sõbrad.

B: Ja kuidas sa sellega rahul oled?

A: Mul pole tema vastu ammu enam tundeid. Ja ma olen meeletult rahul, et me parimad sõbrad oleme.

B: Oled mõelnud talle loo ära rääkida.

A: Olen mõelnud.

B: Ja mida otsustanud?

A: Mitte rääkida.

B: See piinab sind?

A: Mõlemad lood piinavad.

B: Miks siis mitte rääkida?

A: Ma kardan neid kaotada.

B: Miks sa tunned, et su käitumine vale oli?

A: Ei tunnegi.

B: Aga arvad, kuna sellised teod ei vasta ausa inimese käitumisele?

A: Valetamine ise on vale tegu.

B: Aga sa ei tunne end halvasti?

A: Ei.

B: Ometi sa kahtled, kas su tegu oli õige või vale?